

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΣΧΕΔΙΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ ΤΩΝ ΝΕΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ 2^{ΟΥ} ΚΥΚΛΟΥ ΤΩΝ ΤΕΕ”

Αλιφεροπούλου Μαρία

*Φιλολόγος, αποσπασμένη στο Τμήμα ΤΕΕ του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου
mkoun @ pi-schools.gr*

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Αντιμετωπίζοντας τις νέες τεχνολογίες ως ένα δεδομένο της σημερινής πραγματικότητας οφείλουμε να διερευνήσουμε αποτελεσματικούς τρόπους χρήσης τους στη διδασκαλία όλων των μαθημάτων και ιδιαίτερα των γλωσσικών, υποτάσσοντάς τις ως μέσο στην εξυπηρέτηση των διδακτικών τους στόχων. Τα νέα δεδομένα και η ταχύτητα με την οποία η τεχνολογία επιβάλλει τους κανόνες της οδηγούν στη διαπίστωση μιας εξαιρετικά σημαντικής ανάγκης: της υιοθέτησης συνολικής και εμπειριστατωμένης πολιτικής στο ευαίσθητο θέμα της σύνδεσης γλώσσας και πληροφορικής. Οι Τεχνολογίες της Πληροφορίας και Επικοινωνίας μπορούν να υποστηρίξουν την ανανέωση της εκπαιδευτικής πρακτικής, εφόσον αποτελούν ένα ελκυστικό περιβάλλον που διευκολύνει τη συνεργατική και διερευνητική μάθηση καθώς και τη διαθεματική προσέγγιση των διδακτικών αντικειμένων. Επίσης, βοηθούν τους μαθητές να συμμετέχουν στην παραγωγή της γνώσης και αναβαθμίζουν το ρόλο του εκπαιδευτικού μετατρέποντάς τον σε συνεργάτη του μαθητή στην αναζήτηση και αξιοποίηση της σωστής πληροφορίας. Ξεκινώντας από αυτή την παραδοχή, επιχειρήσαμε να παρουσιάσουμε στην τάξη ένα σχέδιο μαθήματος για τη διδασκαλία συγκεκριμένης ενότητας του βιβλίου των Νέων Ελληνικών, ως μια εναλλακτική πρόταση οργάνωσης της διδασκαλίας.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: πολυτροπικό μαθησιακό περιβάλλον, εργαλεία, επικοινωνία – μάθηση, ευρύτερη πρόταση, ενεργητική μάθηση, βήματα διδασκαλίας, αξιολόγηση

ΤΟ ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης όλα τα κράτη-μέλη, μεταξύ των οποίων και η Ελλάδα, θέτουν ως κεντρικό στόχο την εισαγωγή των νέων τεχνολογιών στην εκπαίδευση και ειδικότερα τη σύνδεση των σχολείων με το Διαδίκτυο. Η χρήση του Ηλεκτρονικού Υπολογιστή και του Διαδικτύου στη διδασκαλία δημιουργεί ένα νέο πολυτροπικό μαθησιακό περιβάλλον μιας διαπολιτισμικής κοινότητας. Αντίθετα από τη μετωπική παραδοσιακή παιδαγωγική, η νέα παιδαγωγική της εποικοδομητικής προσέγγισης θεωρεί ότι η γνώση οικοδομείται σε μια αναπτυξιακή, κοινωνική και πολιτιστική διάσταση. Η μάθηση, σύμφωνα με αυτή, νοείται ως μια διαδικασία επίλυσης εσωτερικών γνωστικών συγκρούσεων, που γίνονται εμφανείς μέσα από το διάλογο και τη συνεργασία, είναι δηλαδή μια προσωπική και μετασχηματιστική διαδικασία, όπου οι ιδέες, οι εμπειρίες και οι απόψεις ολοκληρώνονται με τη δημιουργία νέας γνώσης. Το Διαδίκτυο είναι ένα νέο επικοινωνιακό μέσο, το οποίο διευκολύνει την άμεση συγκέντρωση και διαχείριση μεγάλου όγκου πληροφοριών και γνώσεων με ειδικά χαρακτηριστικά. Μπορεί επίσης να λειτουργήσει ως εργαλείο για

την εξεύρεση και τη δημιουργία εποπτικού υλικού, έτσι ώστε οι μαθητές να είναι σε θέση να μεταφέρουν τη γνώση που αποκτήθηκε από ένα γνωστικό αντικείμενο σε ένα άλλο και να συνδυάσουν τις γνώσεις τους για την εξαγωγή συμπερασμάτων. Με αυτό τον τρόπο το διαδίκτυο μπορεί να προσφέρει θετικά και ουσιαστικά στη βελτίωση της εκπαιδευτικής και διδακτικής διαδικασίας και να ενισχύσει το συνδυασμό *Επικοινωνία- Μάθηση*.

Ο εκπαιδευτικός και οι Νέες Τεχνολογίες

Η προσέγγιση αυτού του μοντέλου αλλάζει τα δεδομένα και ανοίγει καινούργιους δρόμους για το ρόλο των εκπαιδευτικών και των μαθητών. Η επαφή με το Διαδίκτυο είναι από τη φύση της ευέλικτη, αλλά εγκυμονεί τον κίνδυνο να χαθεί η ουσιαστική θετική προσφορά του μέσα στις επιφυλάξεις και την αβεβαιότητα για την αποτελεσματικότητά του. Αυτή η αναγκαιότητα δημιουργεί αυτόματα την απαίτηση ύπαρξης ενός εκπαιδευτικού που θα γνωρίζει και θα μπορεί να παράγει ευκαιρίες δημιουργικής σχέσης των μαθητών με τον Υπολογιστή και τις Νέες Τεχνολογίες. Πρέπει λοιπόν να έχει τις απαιτούμενες επιστημονικές γνώσεις για τη διαδικασία διδασκαλίας-μάθησης. Πρέπει να διερευνά τις δυνατότητες των Νέων Τεχνολογιών προς αυτή την κατεύθυνση και να γνωρίζει να τις χρησιμοποιεί σωστά, ώστε να αποδειχθούν ευέλικτα και δημιουργικά *εργαλεία* στη διδασκαλία και την παιδαγωγική.

Παράλληλα ο εκπαιδευτικός θα πρέπει να κινηθεί στο μοντέλο της ενεργητικής βιωματικής μάθησης που πρεσβεύει την κατασκευή και κατάκτηση της γνώσης από τους ίδιους τους μαθητές, με την ενεργό αλληλεπίδρασή τους σε ανοικτά μορφωτικά περιβάλλοντα και με βάση τη διερεύνηση του πραγματικού κόσμου, τις εμπειρίες και τα βιώματα των μαθητών, που δίνουν προσωπικό νόημα στην αναζήτηση της γνώσης και τη συνεργασία με τους άλλους. Η βιωματική μάθηση επιδιώκει να καταστήσει το μαθητή ικανό να αντιμετωπίζει αυτόνομα κάθε προβληματική κατάσταση αναπτύσσοντας τις ικανότητές του για ενεργό συμμετοχή στη λήψη των δικών του αποφάσεων.

Είναι ιδιαίτερα σημαντικό ότι ο τρόπος διδακτικής προσέγγισης με πρόσβαση στο Διαδίκτυο παρέχει διδακτική υποστήριξη σε επιμέρους αντικείμενα, ευκαιρία για ανάπτυξη διαθεματικότητας με τη συνεργασία καθηγητών διαφόρων ειδικοτήτων (επιστρέψουσα της συνδρομής καθηγητών ξένων γλωσσών), παροχή κριτηρίων επιλογής της πληροφορίας. Μέσα από τη διαθεματική προσέγγιση και την προσωπική έρευνα το μάθημα υλοποιείται ως μνήμη, βίωμα, συνειδητοποίηση, πεδίο δράσης κι αυτό βοηθά στη βιωματικότητα, μέσω της ανακάλυψης των πηγών, της ατομικής πορείας, τη σύνθεση. Έτσι επιτυγχάνονται πληρέστερη και ευρύτερη κατανόηση του διδακτικού αντικειμένου, ουσιαστικότερη και περισσότερο τεκμηριωμένη πληροφόρηση. Παράλληλα, προωθείται η ανάπτυξη γενικών δεξιοτήτων, καθώς ο μαθητής εξοικειώνεται με τις νέες τεχνολογίες μέσω γραφής κειμένων με ηλεκτρονικό τρόπο, μέσω αναζήτησης, συλλογής και επιλογής χρήσιμων πληροφοριών στο διαδίκτυο, μέσω αποδελτίωσης ηλεκτρονικού υλικού, διαμόρφωσης των σημειώσεων και χρησιμοποίησής τους σε ατομικές ή συλλογικές εργασίες.

ΟΙ ΜΑΘΗΤΕΣ ΚΑΙ ΟΙ ΝΕΕΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΕΣ

Οι μαθητές μαθαίνουν να εργάζονται σε ανοικτά περιβάλλοντα μάθησης μέσω διερεύνησης, που επιτρέπουν ανοικτό πλαίσιο δραστηριοτήτων. Από απλοί θεατές

παίρνουν ενεργό μέρος στη διαδικασία μετάδοσης των γνώσεων, λαμβάνοντας υπόψη υποδείξεις, αναζητώντας περισσότερα στοιχεία, ανακαλύπτοντας απόψεις, συλλέγοντας πληροφορίες, τις οποίες κατηγοριοποιούν και οργανώνουν στα σημαντικότερα σημεία τους, για να καταλήξουν στο τέλος στη διατύπωση της προσωπικής τους άποψης. Επίσης, με την επικοινωνία του κάθε μαθητή με τον Η/Υ εφαρμόζεται η εξατομίκευση, καθώς αυτός ξεφεύγει από το μαζικό σύστημα παραγωγής γνώσης και έχει τη δυνατότητα να συμπεριφερθεί ελεύθερα αναλύοντας τις πληροφορίες που του παρέχονται, αναζητώντας τη λύση στα προβλήματα με το ρυθμό και τον τρόπο που θέλει. Με τη μέθοδο διερεύνησης αποφεύγεται η απομνημόνευση και οι μαθητές προσεγγίζουν, ανασυνθέτουν και αξιολογούν τις γνώσεις τους.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ

Με βάση αυτό το θεωρητικό πλαίσιο ξεκίνησε η ιδέα της παρουσίασης μιας ενότητας από το βιβλίο των Νέων Ελληνικών του 2^{ου} Κύκλου των ΤΕΕ με τη βοήθεια του Υπολογιστή. Για να κατανοήσουμε σωστότερα το εγχείρημα πρέπει να διασαφηνιστεί πως η παρουσίαση δεν αποσκοπούσε μόνο να αποτελέσει ένα σχέδιο μαθήματος των Νέων Ελληνικών στα πλαίσια μιας ή δύο διδακτικών ωρών, αλλά μια *ευρύτερη πρόταση* σχετικά με τον τρόπο που θα μπορούσαμε να εκμεταλλευτούμε τις επιπλέον δυνατότητες που μας προσφέρει η χρήση των υπολογιστών, για μια περισσότερο ευέλικτη οργάνωση του μαθήματος. Δεν θεωρούμε ότι η προτεινόμενη τακτική μπορεί να υποκαταστήσει στην καθημερινή διδασκαλία τα παραδοσιακά εκπαιδευτικά μέσα, αλλά ότι μπορεί να αποτελέσει μια ενδιαφέρουσα πρόταση, η οποία θα υιοθετηθεί κατά την κρίση του διδάσκοντα ανάλογα με την περίπτωση, το βαθμό ευχέρειας στη χρήση του υπολογιστή που ο ίδιος διαθέτει, το επίπεδο και τα ενδιαφέροντα των μαθητών.

Ιδιαίτερα στα ΤΕΕ, η δυσκολία των μαθητών να κατανοήσουν τις ποικίλες μορφές προφορικού και γραπτού λόγου, συνδέοντάς τις με τις συνθήκες επικοινωνίας μέσα στις οποίες παράγεται καθεμιά από αυτές και η απροθυμία τους να παράγουν λόγο, ιδιαίτερα γραπτό, *απετέλεσαν την αφορμή για μια νέα διδακτική πρόταση*, που είχε ως στόχο να δώσει έμφαση στην ανάπτυξη επικοινωνιακών στρατηγικών και δεξιοτήτων καθώς και να προτρέψει τους μαθητές να κινηθούν μόνοι τους περισσότερο *χαλαρά*, αλλά πάντα με επίβλεψη και καθοδήγηση, σε διαφορετικό χώρο από την παραδοσιακή τους αίθουσα και με μια διαφορετική προσέγγιση. Έτσι η πρόταση αυτή θα μπορούσε να συνεισφέρει στην προσπάθεια να οργανωθεί η διδασκαλία με ποικιλία και εφευρετικότητα, κάτι που συνάδει τόσο με τους γενικούς σκοπούς και τους επιμέρους στόχους του Προγράμματος Σπουδών του μαθήματος όσο και με το ίδιο το βιβλίο, το οποίο αποτελεί έκφραση της προσπάθειας συνδιδασκαλίας γλώσσας και λογοτεχνίας και προσφέρει στους μαθητές ποικιλία λογοτεχνικών και χρηστικών κειμένων. Προς την κατεύθυνση της παρακίνησης του ενδιαφέροντος των μαθητών δεν πρέπει να αποκλειστεί *αβασάνιστα κανένα μέσο* το οποίο θα μπορούσε να συμβάλει θετικά. Η διερεύνηση των ερωτημάτων που εύλογα προκύπτουν σχετικά με τη χρησιμότητα της εισαγωγής της τεχνολογίας των υπολογιστών στη διδασκαλία των φιλολογικών μαθημάτων *προϋποθέτει απαντήσεις σχετικά με το ποιος είναι ο κεντρικός στόχος του μαθήματος*, με ποια μέθοδο θα μπορούσε να εξυπηρετηθεί αποτελεσματικότερα και με ποια από τα μέσα που έχουμε στη διάθεσή μας. Απαντώντας στο πρώτο ερώτημα, θα

λέγαμε ότι απώτερος στόχος ήταν αυτή η εξάσκηση σε περιβάλλον προσομοίωσης παραγωγής προφορικού και γραπτού λόγου αρχικά να προσελκύσει το ενδιαφέρον των μαθητών να συμμετέχουν ενεργά στο γλωσσικό μάθημα και στη συνέχεια να αποβεί χρήσιμη για την ανάπτυξη επιμέρους κοινωνιογλωσσικών δεξιοτήτων.

Η διδακτική προσέγγιση σύμφωνα με αυτή τη γενική στοχοθεσία και τους ειδικότερους σκοπούς του μαθήματος κινήθηκε στο μοντέλο της *ενεργητικής μάθησης* μέσα από συνεργατικές διαδικασίες και στη βιωματική δόμηση της γνώσης μέσα από την ενεργό συμμετοχή του μαθητή. Κατά το σχεδιασμό της δραστηριότητας καταβλήθηκε προσπάθεια να δημιουργηθούν οι προϋποθέσεις εκείνες που θα εξασφάλιζαν στον εκπαιδευτικό και τους μαθητές δυνατότητες για ενεργό και πολυδιάστατη συμμετοχή στην πορεία της μάθησης, καθώς είναι αδιαμφισβήτητο ότι με αυτό του είδους την ερευνητική προσέγγιση ευνοείται η εξατομικευμένη διδασκαλία, αλλά και η επικοινωνία και συνεργασία σε ομάδες. Τα τεχνικά μέσα που επιστρατεύτηκαν ήταν υπολογιστές με επεξεργαστή κειμένου Microsoft Word, το πρόγραμμα δημιουργίας διαφανειών και ηλεκτρονικών παρουσιάσεων Microsoft Power Point και η δυνατότητα σύνδεσης με το Δίκτυο. Σημαντική βοήθεια στο όλο εγχείρημα προσέφερε η ύπαρξη video projector που διευκόλυνε την παρουσίαση των διαφανειών.

Η διδακτική δραστηριότητα πραγματοποιήθηκε στο εργαστήριο υπολογιστών του σχολείου, που επέτρεψε να μοιραστεί τάξη σε μικρές ομάδες δύο ή τριών μελών. Οι μαθητές διαπίστωσαν ότι όχι μόνο επιτρεπόταν αλλά και επιβαλλόταν να συνεργαστούν (με ό,τι μπορεί να συνεπάγεται ο όρος συνεργασία, της διαφωνίας συμπεριλαμβανομένης) για την επίτευξη του κοινού στόχου, δηλαδή την ανακάλυψη της γνώσης.

Εξυπακούεται ότι η στρατηγική διερεύνησης που ακολουθήθηκε ήταν καθοδηγούμενη καθώς είχαν τεθεί κάποια ερωτήματα και άλλα προέκυψαν στην πορεία της αναζήτησης. Με αυτό τον τρόπο οι μαθητές είχαν από την αρχή την ευκαιρία να συνειδητοποιήσουν ότι το πρότυπο του μαθητή μονάδα, που υποχρεούται να δρα ατομικά - ατομιστικά και κάποιες φορές ανταγωνιστικά μέσα στη σχολική τάξη αντικαθίσταται από το πρότυπο του μαθητή συνεταιίρου στα πλαίσια των συνεργατικών ομάδων, οι οποίες ενεργούν βάσει της αρχής της συνυπευθυνότητας, χωρίς φυσικά να εξαιρείται

ΣΧΕΔΙΟ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗΣ ΤΗΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ

Από το βιβλίο του μαθήματος των **Νέων Ελληνικών της Α΄ Τάξης 2ου Κύκλου Τ.Ε.Ε.** επελέγη το άρθρο «Η παγκοσμιοποίηση της οικονομίας», απόσπασμα από το περιοδικό **ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΣ ΤΑΧΥΔΡΟΜΟΣ** (Ενότητα Α΄, «Από τον 20ό στον 21^ο αιώνα»), σελ. 34-36. Η αφορμή για την επιλογή της συγκεκριμένης ενότητας και η αφορμή της παρουσίας έγινε με βάση την επικαιρότητα. Η παγκοσμιοποίηση είναι ένας όρος που συζητείται πολύ και απασχολεί τους μαθητές. Αυτό τους βοηθά να συνειδητοποιήσουν ότι η ύλη που αποτελεί μέρος του γνωστικού τους αντικειμένου απασχολεί ταυτόχρονα και τη σύγχρονη προβληματική. Στην οθόνη του υπολογιστή των μαθητών προβάλλονταν με τη βοήθεια του Power Point ο βασικός σκοπός, οι διδακτικοί στόχοι της ενότητας και το σχέδιο του μαθήματος, όπως αυτό είχε εκπονηθεί. Έτσι οι μαθητές είχαν τη δυνατότητα να γνωρίζουν -έστω και

επιγραμματικά- τη διδακτική πορεία του μαθήματος. Στην οθόνη του υπολογιστή των μαθητών εμφανίζονταν τα παρακάτω:

Διδακτικοί στόχοι: Να προβληματιστούν οι μαθητές για τις επιδράσεις της παγκοσμιοποίησης της οικονομίας και της τεχνολογίας. Να ασκηθούν: **α)** στην κατανόηση κειμένου, **β)** στα είδη πειθούς, δίνοντας ιδιαίτερη βαρύτητα στην επίκληση στη λογική με τη χρήση επιχειρημάτων και τεκμηρίων και στην επίκληση στο συναίσθημα, **γ)** στην παραγωγή λόγου με επιχειρήματα σε επικοινωνιακό περιβάλλον, **δ)** στην έρευνα μέσω διαδικτύου πάνω σε συγκεκριμένο θέμα.

Σκοπός. Να οξύνουν οι μαθητές την κριτική τους ικανότητα. Να γνωρίσουν όρους που συνδέονται με την οικονομική ζωή. Να εξοικειωθούν με τα είδη πειθούς. Να αποκτήσουν ως άτομα ερευνητική διάθεση και πνεύμα επικοινωνίας και συνεργασίας.

Διδακτική προσέγγιση: Μαθητοκεντρική περισσότερο, και λιγότερο κειμενοκεντρική. Βασικά σημεία: εντοπισμός επιχειρημάτων και τεκμηρίων, καθώς και όρων που συνδέονται με την ελληνική και παγκόσμια οικονομική ζωή, με ερέθισμα το κείμενο, τις σελίδες του διαδικτύου και τα βιώματά τους. Όλα τα παραπάνω με υπόθεση **επικοινωνιακού** περιβάλλοντος.

Διδακτικές ώρες: Δύο για την επεξεργασία του κειμένου και τη σύνταξη περίληψης, και δύο για την έρευνα στο διαδίκτυο και τη συλλογή υλικού για παραγωγή λόγου.

Σύντομη περιγραφή: Πλήρης επεξεργασία του κειμένου με τίτλο «*Η παγκοσμιοποίηση της οικονομίας*» από το περιοδικό «Οικονομικός Ταχυδρόμος»: Κατανόηση κειμένου, γλωσσική επεξεργασία και εντοπισμός επιχειρημάτων και τεκμηρίων με τον επεξεργαστή κειμένου. Στη συνέχεια επίσκεψη συγκεκριμένων ιστοσελίδων στο διαδίκτυο και συλλογή υλικού για την παραγωγή λόγου, βάσει της άσκησης 1 της αντίστοιχης ενότητας στη σελίδα 37 του βιβλίου: «Συμμετέχεις σε μια συζήτηση ...»

ΑΝΑΛΥΤΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΕΠΙΜΕΡΟΥΣ ΒΗΜΑΤΩΝ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ

Πρώτη διδακτική ώρα: Γίνεται ανάγνωση του κειμένου και σύντομη αναφορά σε πιθανές άγνωστες λέξεις, με ταυτόχρονη προφορική επεξεργασία τους. (μπορούν να αξιοποιηθούν οι αντίστοιχες ασκήσεις της σελ. 37). Στη συνέχεια εντοπίζονται θέματα που θίγονται στο κείμενο, όπως:

- ❖ Ο εκσυγχρονισμός
- ❖ Η παγκοσμιοποίηση της οικονομίας
- ❖ Η ανάπτυξη της τεχνολογίας
- ❖ Η πολιτική διάσταση των οικονομικών προβλημάτων
- ❖ Η Ευρωπαϊκή Κοινότητα κ.α.

Και τεχνικές όπως:

- ❖ Ανάπτυξη παραγράφων με: ορισμό, με αιτιολόγηση, με παραδείγματα
- ❖ Τεκμηρίωση
- ❖ Επίκληση στη λογική

Στη συνέχεια με τη χρήση του Power Point παρουσιάζονται στη οθόνη των υπολογιστών των μαθητών τα κύρια σημεία της θεωρίας των σελίδων 39- 45 (Στοιχεία Θεωρίας: Η πειθώ – Επιχειρήματα και τεκμήρια).

Επανερχόμαστε στο κείμενο, όπου πρέπει να δούμε τι λέει σε κάθε παράγραφο ο συντάκτης του. Με αυτή τη διαδικασία, εντοπίζοντας τη θεματική πρόταση κάθε παραγράφου, βρίσκουμε να διαγράφεται και η δομή του λόγου, όπως επιγραμματικά παρουσιάζεται παρακάτω:

- Ο εκσυγχρονισμός πρέπει να λαμβάνει υπόψη του δύο κυρίως παράγοντες: την τάση παγκοσμιοποίησης της οικονομίας και την ανάπτυξη της τεχνολογίας χάριν της πληροφορικής, που καθοδηγεί την παγκοσμιοποίηση.
- Ο πλανήτης μεταβάλλεται βαθμιαία σε έναν ενιαίο χώρο, όπου οι ενέργειες κάποιου ανθρώπου μπορεί να επηρεάσουν τη ζωή άλλων ανθρώπων.
- Τα οικονομικά σύνορα διευρύνονται από την κατάργηση των περιοριστικών μέτρων ενώ τα εθνικά αδυνατούν να περιορίσουν την πληροφόρηση και τον επηρεασμό ενός λαού από τους άλλους.
- Η ευρωπαϊκή κοινότητα προωθεί την οικονομική και νομισματική ενοποίηση των χωρών, ώστε να αντιμετωπίσουν το διεθνή ανταγωνισμό.
- Σήμερα την παγκόσμια οικονομία ελέγχουν κυρίως η Β. Αμερική, η Ιαπωνία και η Ευρωπαϊκή Ένωση, αλλά σε 20 έτη οι πυκνότερες σε πληθυσμό χώρες.

Με βάση τα παραπάνω, γίνεται φανερό ότι ο συντάκτης του κειμένου θέτει στην αρχή το θέμα του εκσυγχρονισμού, δηλ. της προσαρμογής προς τις εκάστοτε διεθνείς οικονομικές συνθήκες, συνδέοντάς το με την τάση παγκοσμιοποίησης της οικονομίας και την ανάπτυξη της τεχνολογίας με τη βοήθεια της πληροφορικής. Στη συνέχεια επισημαίνει ότι με τη διεύρυνση των οικονομικών και εθνικών συνόρων ολόκληρος ο πλανήτης μετατρέπεται σε ενιαίο χώρο και παραθέτει παραδείγματα, από τα οποία γίνεται φανερό πως ενέργειες ή καταστάσεις κάποιων λαών επηρεάζουν άλλους. Κατόπιν αναφέρεται στο ρόλο της Ευρωπαϊκής Κοινότητας ως παράγοντα οικονομικής συνεργασίας, που θα συντελέσει στην επιβίωση των χωρών κάτω από συνθήκες διεθνούς ανταγωνισμού και χρησιμοποιώντας στοιχεία πρόσφατης έκθεσης της Διεθνούς Τράπεζας επισημαίνει την επικείμενη αμφισβήτηση της κυριαρχίας των αναπτυσσόμενων σήμερα οικονομικών χωρών από τις πυκνότερες σε πληθυσμό χώρες του κόσμου. Στην τελευταία παράγραφο τονίζει ότι η ελληνική πλευρά πρέπει να γίνει ανταγωνιστική σε όλα τα επίπεδα επισημαίνοντας την αναγκαιότητα του εκσυγχρονισμού του εκπαιδευτικού μας συστήματος.

Όσον αφορά την κατανόηση του κειμένου, αυτή η αρχική διαδικασία της επισήμανσης των θεματικών προτάσεων έχει κάνει την περισσότερη δουλειά. Σχετικά τώρα με την οργάνωση της σκέψης μπορούμε να παρατηρήσουμε ότι η πειθώ του συντάκτη του άρθρου στηρίζεται κυρίως στην επίκληση στη λογική και αναπτύσσεται με ορισμό, παραδείγματα, αντίθεση, αιτιολόγηση, για να κλείσει με επίκληση στο συναίσθημα του δέκτη. Στο σημείο αυτό μπορούμε να ζητήσουμε από τους μαθητές, αφού παρουσιάσουμε στην οθόνη τα στοιχεία της θεωρίας, να εντοπίσουν μέσα στο άρθρο επιχειρήματα και τεκμήρια.

Δεύτερη διδακτική ώρα: Οι μαθητές χωρίζονται σε μικρές ομάδες. Κάθε ομάδα καταγράφει ορισμένα από τα τεκμήρια και τα επιχειρήματα που εντόπισε στις παραγράφους του κειμένου. Στη συνέχεια, τα πληκτρολογεί σε ένα έγγραφο του Word, με στόχο να φτιάξει ένα ενιαίο κείμενο-ή και περισσότερα- σχετικά με ορισμένες από τις έννοιες που διαπραγματεύεται το κείμενο που παρουσιάστηκε στην τάξη. Ο καθηγητής δημιουργεί επικοινωνιακό περιβάλλον: το κείμενο θα δημοσιευθεί

στην ιστοσελίδα του σχολείου, θα σταλεί με e-mail σε αρμόδιους παραλήπτες, θα δημοσιευθεί σε εφημερίδα του σχολείου, θα ανακοινωθεί σε σχολική εκδήλωση, κ.λ.π.

Μέχρι το σημείο αυτό, η οργάνωση της παρουσίασης με τη χρήση ηλεκτρονικών διαφανειών έχει προσφέρει πολύτιμο χρόνο στην τάξη, γιατί παρουσιάζονται τα κύρια σημεία οργανωμένα λογικά και στη συνέχεια η πλοήγηση στο διαδίκτυο που ακολουθεί είναι εύκολη.

Τρίτη και τέταρτη διδακτική ώρα: Οι μαθητές με τη βοήθεια του καθηγητή συλλέγουν υλικό από το διαδίκτυο για παραγωγή λόγου ως εργασία στο σπίτι (με ή χωρίς υπολογιστή.) Η παραγωγή λόγου στηρίζεται στην άσκηση 1 της αντίστοιχης ενότητας της σελίδας 37, η οποία έχει ως εξής:

«Συμμετέχεις σε μια συζήτηση στην οποία ορισμένοι συνομιλητές υποστηρίζουν ότι η παγκοσμιοποίηση της οικονομίας και της τεχνολογίας θα ωφελήσει τους λαούς και θα συμβάλει στην πρόοδό τους. Καλείσαι να συμφωνήσεις ή να αντικρούσεις την άποψη αυτή, καταγράφοντας τα οφέλη ή τους κινδύνους της παγκοσμιοποίησης για τους λαούς. Να γράψεις ένα κείμενο 3-4 παραγράφων (400 λέξεων), αφού διαβάσεις και το παράλληλο κείμενο. Στο κείμενό σου να χρησιμοποιήσεις ως μέθοδο πειθούς όχι μόνο την επίκληση στη λογική, αλλά και την επίκληση στο συναίσθημα των συνομιλητών και ακροατών της συζήτησης».

Επισημαίνεται στους μαθητές ότι αναζητούν στοιχεία που θα τους προσφέρουν **επιχειρήματα** και **τεκμήρια**.

Η παραπάνω εργασία περιλαμβάνει πληκτρολόγηση, μορφοποίηση με χρήση γραμματοσειρών, πρόσθεση-αφαίρεση κουκίδων, εισαγωγή παραγράφου και αναίρεσή της, επιλογή κειμένου, αντιγραφή, αποκοπή και επικόλληση, στοίχιση, εκτύπωση με προεπισκόπηση, κ.λ.π. Μπορεί επίσης να περιλάβει εισαγωγή clipart. Σε επίπεδο γλωσσικής διδασκαλίας εκτός των άλλων προσφέρεται για την άσκηση στη χρήση **διαρθρωτικών-συνδετικών λέξεων** και για την ουσιαστική κατανόηση της **δομής** ενός κειμένου (της **συνοχής** και **συνεκτικότητας**). Στη συνέχεια, οι μαθητές με καθοδήγηση επισκέπτονται τους δικτυακούς τόπους που τους έχουν υποδειχθεί και κρατούν σημειώσεις. Μετά την ολοκλήρωση της πλοήγησης στο δίκτυο, κάνουν ανασκόπηση του υλικού που κατέγραψαν. Εφόσον υπάρχει χρόνος και διάθεση οι μαθητές μπορούν προαιρετικά να:

- Μεταφράσουν το κείμενο στα Αγγλικά, με σκοπό τη δημοσίευσή του στο διαδίκτυο. (Επιθυμητή η συνεργασία με τον καθηγητή των Αγγλικών).
- Να κάνουν εργασίες σε επιμέρους θέματα από τις ιστοσελίδες που επισκέφθηκαν **να παρουσιάσουν** διάφορες εργασίες, αφού πληκτρολογηθούν, μορφοποιηθούν, εκτυπωθούν και συρραφούν υπό μορφή μικρών βιβλίων, με χρήση του clipart, του Power Point, του Imaging ή του Paint, και ακόμη του διαδικτύου για εισαγωγή εικόνων, κατασκευή εξωφύλλων, κ.λ.π.

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΜΑΘΗΤΩΝ

Η διδασκαλία του γλωσσικού μαθήματος, όσον αφορά την παραγωγή λόγου συνήθως αφήνει το διδάσκοντα σε μια κατάσταση αβεβαιότητας προς τα επιτευχθέντα αποτελέσματα, ιδίως όταν αντιμετωπίζει τα γραπτά των μαθητών του. Το γεγονός ότι συζητήθηκε ένα θέμα, ότι αναλύθηκε σε βάθος, ότι διατυπώθηκαν γνώμες και ίσως αναπτύχθηκαν διαφωνίες και εξελίχθηκαν ομαλά δεν συνδέεται άμεσα με την

παραγωγή καλών γραπτών που σχετίζονται με το θέμα. Οι μαθητές ίσως βρίσκονται σε ακόμα χειρότερη θέση: συζητούν με αφορμή ένα κείμενο στην τάξη, αντιμετωπίζουν τις ασκήσεις του βιβλίου, επισημαίνουν τα γραμματικά και συντακτικά φαινόμενα που εντοπίζονται στις σελίδες της διδακτέας ύλης και από εκεί και πέρα καλούνται να γράψουν ένα κείμενο που δεν αντιλαμβάνονται πώς συνδέεται με αυτά που ανέλυσαν στο μάθημα. Για τους λόγους αυτούς προσπαθούμε σε κάθε κείμενο να εντοπίσουμε τους τρόπους δόμησής του, εξετάζοντας εκείνα τα στοιχεία του που μπορούν να είναι ή να γίνουν σε όλους φανερά. Στη συνέχεια, στηρίζουμε την παραγωγή λόγου του μαθητή στα ίδια στοιχεία στα οποία επιμένουμε όταν αναλύουμε το προς εξέταση κείμενο και βέβαια, αξιολογούμε το ζητούμενο, το κείμενο δηλ. που καλείται να παραγάγει ο μαθητής με βάση ό,τι διδάξαμε και όχι ό,τι απαιτούμε να φανταστεί. Αν κάποιος αναλύοντας ένα οποιοδήποτε κείμενο:

1. επισημάνει το νόημα και το σκοπό του
2. βρει τα μέρη που το αποτελούν
3. ξεχωρίσει τα σχόλια από τις αποδείξεις

μπορεί στη συνέχεια ευκολότερα να βρει αν το κείμενο είναι πειστικό και με ποιο τρόπο οργανώνεται η πειθώ του, αν είναι δοκίμιο ή επιφυλλίδα κ.λπ.

Αν ακόμα έχει μπροστά του τους τρόπους ανάπτυξης μιας παραγράφου και κατ' επέκταση ενός θέματος (ορισμός, διαίρεση, παραδείγματα, σύγκριση, αιτιολόγηση, αναλογία), αν μπορεί να έχει στο νου του και να επιζητεί τη συνεκτικότητα στο περιεχόμενο και τη συνοχή στη δομή, θα αποκτήσει σταδιακά την αίσθηση ότι η κατάλληλη χρήση του λόγου δεν είναι κάτι που θαυμάζει όταν το παρατηρεί στους άλλους, αλλά κάτι που, αφού μπορεί να αναλυθεί και να συντεθεί ξανά, είναι επεκτικό συνεχούς βελτίωσης και δυνατόν να επιτευχθεί με αρκετούς τρόπους.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

Αυτή η εκπαιδευτική διαδικασία παρουσιάστηκε σε ΤΕΕ της Αθήνας. Η ανταπόκριση των συναδέλφων ήταν παραπάνω από ικανοποιητική, λαμβάνοντας υπόψη τις αυξημένες και πολύπλευρες υποχρεώσεις τους, αλλά και τους αρχικούς δισταγμούς που μπορεί να προκαλέσει σε όλους μια καινοφανής παιδαγωγική και μαθησιακή πρακτική. Εντούτοις, η συνεισφορά τους ήταν πολύ σημαντική και οι παρατηρήσεις τους ιδιαίτερα επικοδομητικές στο σχεδιασμό και την πραγματοποίηση της συγκεκριμένης διδακτικής δραστηριότητας που ελπίζουμε ότι τελικά ικανοποίησε τόσο τους ίδιους όσο και τους μαθητές. Τα παιδιά αντιμετώπισαν την καινοτομία με ενθουσιασμό αλλά και υπευθυνότητα και εργάστηκαν με ιδιαίτερη προσοχή στο περιβάλλον του Διαδικτύου.

Το διδακτικό υλικό παρουσιάστηκε ως βασική γνώση, αλλά παράλληλα δόθηκαν πολλές επιπρόσθετες πληροφορίες, οι οποίες μπορούσαν να αξιοποιηθούν σε μια δευτερογενή διαδικασία μάθησης. Έτσι, οι μαθητές με αφορμή το δικό τους γλωσσικό προϊόν συζήτησαν για τη γλώσσα παρατηρώντας την καθώς λειτουργεί για την παραγωγή επικοινωνιακού αποτελέσματος. Είναι δεδομένο ότι η διαδικασία αυτή συμβάλλει στην ανάπτυξη πολλών γλωσσικών και νοητικών ικανοτήτων των μαθητών. Είναι μια διαδικασία ελέγχου και συνειδητοποίησης της διαισθητικής τους γνώσης για τη γλώσσα. Μέσα από αυτή αντιλαμβάνονται πώς μπορούν να διευρύνουν και να βελτιώσουν ό,τι μπορούν να κάνουν με τη γλώσσα. Με αυτό τον τρόπο αποκτάται

αυτονομία από το μαθητή τόσο στο να χρησιμοποιεί τη γλώσσα, όσο και στο να μαθαίνει, αναλαμβάνοντας την ευθύνη της μαθησιακής του πορείας μέσα και έξω από το σχολείο.

Σε κάθε περίπτωση πρέπει να επισημανθεί ότι από την πλευρά των συναδέλφων υπήρξαν ενστάσεις σχετικά με το λίγο χρόνο που έχει στη διάθεσή του ο διδάσκων κάτω από την πίεση της εξεταστικής διαδικασίας και της προκαθορισμένης ύλης. Αυτά αποτελούν και τη βασική δυσκολία που στοιχειώνει τη διάθεση και το κουράγιο του κάθε διδάσκοντα στην προσπάθειά του να υλοποιήσει ένα διαφορετικό εγχείρημα στα πλαίσια μιας υπαρκτής και όχι ιδεατής τάξης. Υποστηρίζουμε παρόλα αυτά πως μπορούμε να προσπεράσουμε την έλλειψη του πολύτιμου χρόνου έστω εν μέρει με τη μελετημένη οργάνωση του διδακτικού μας αντικειμένου που μας επιτρέπει να εκμεταλλευτούμε τον όποιο χρόνο διαθέτουμε με τον καλύτερο δυνατό τρόπο και την όποιο βαθμού συνεργασία στην προετοιμασία καταφέρουμε να κερδίσουμε από τους μαθητές μας.

Οι δυσκολίες που συναντήσαμε κατά τη διαδικασία αυτής της μεταγραφής στην προσπάθειά μας να διατηρήσουμε στο γραπτό λόγο το συνολικό αποτέλεσμα της παρουσίασης, κυρίως στα σημεία που η χρήση του υπολογιστή δεν ήταν μόνο για την προβολή των διαφανειών αλλά αποτελούσε συστατικό στοιχείο της διδακτικής προσέγγισης, δικαιώνουν κατά κάποιο τρόπο τη μεθοδολογική επιλογή μας.

Ευχαριστώ τους μαθητές μας που με ζήλο συνεργάστηκαν στο εργαστήριο καταβάλλοντας τη δική τους εισφορά στην Κοινωνία της Γνώσης που έρχεται. Σε αυτούς, άλλωστε, ανήκει.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Butler, W. “ Γραπτός λόγος και συνεργατική μάθηση στο ηλεκτρονικό περιβάλλον Daedalus” Ανακοίνωση στη διεθνή ημερίδα “ Πληροφορική – επικοινωνιακή τεχνολογία και γλωσσική αγωγή.- Η διεθνής εμπειρία”, Θεσσαλονίκη, 23-11-1999, Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας.
2. Εισήγηση του Κέντρου Ελληνικής Γλώσσας στην Επιτροπή Στρατηγικής για την Πληροφορική στην Εκπαίδευση (ΕΣΠΕ) του ΥΠΕΠΘ, με θέμα: « Ελληνική γλώσσα και πληροφορική τεχνολογία: πρόταση για τη διαμόρφωση εκπαιδευτικής πολιτικής».
3. Κασμάτη, Κ. (2002), «Εισαγωγή καινοτομιών στη διδακτική πρακτική- Νέες τεχνολογίες και εκπαιδευτικοί», Μέντορας, Περιοδικό Επιστημονικών και Εκπαιδευτικών Ερευνών, τεύχ. 6
4. Κουτσογιάννης, Δ. (2000), «Γλωσσική αγωγή και διαδίκτυο: δυνατότητες και περιορισμοί.» Ανακοίνωση στην ετήσια συνάντηση του Τομέα Γλωσσολογίας Τμήμα Φιλολογίας ΑΠΘ
5. Μπουκουβάλα, Α. (2002), «Μαθήματα Φιλοσοφίας. Γιατί όχι και ηλεκτρονικά; Ένα παράδειγμα για το Σωκράτη», Περιοδικό Φιλολογική, τεύχ. 80
6. Νικολαΐδου, Σ.-Γιακουμάτου Τ.(2001), Διδασκαλία και διαδίκτυο, εκδ. Κέδρος, Αθήνα
7. Ράπτη, Αρ. –Ράπτη, Αθ.(1996), Η πληροφορική στην εκπαίδευση, εκδ. Συμεών, Αθήνα
8. Χατζησαββίδης, Σ.(1998), « Η ποικιλία της νεοελληνικής Γλώσσας και οι δυναμικές εξελίξεις στη γλωσσική διδασκαλία» , Σύγχρονη Εκπαίδευση, Τεύχ. 20